

Orta Vadeli Program ve Madencilik

Merkezi yönetim bütçesi hazırlık sürecini başlatan Orta Vadeli Program (OVP), makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminlerini, bütçe dengesi ve borçlanma durumuna dair politikalar hafta başında (06.09.2023) açıklandı.

Açıklanan programa göre hükümetin önümüzdeki üç yıldaki dört temel hedefi "afet yaralarının sarılması, enflasyonun tek haneye düşürülmesi, yatırım, istihdam, üretim ve ihracat perspektifinde büyüme ve istihdamın devam ettirilmesi ve sosyal adalet ve refahının güçlendirilmesi" olarak sıralanmıştır. Ekonomide 3 yıllık yol haritasını belirleyen Orta Vadeli Programa göre, enflasyonun 2026'da tek haneye düşürülmesi hedefleniyor. Büyümenin 2026'da % 5'e çıkarılması öngörülen programda kişi başı gelirin 14.855 dolara çıkarılması planlanıyor.

2023-2026 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Program (OVP)'da madencilik sektörüne ilişkin de önemli değerlendirme ve saptamalar bulunmakta. Ödemeler Dengesi başlığı altındaki Politika ve Tedbirler maddesi altında madencilik sektörü ile ilgili yaklaşımlar yer almıştır. Bu başlıklar;

- Tüm tabii kaynak yönetim sistemlerinin birbiriyle uyumlu bir kurumsal yapılanmaya kavuşturulmasını teminen bu faaliyetlerin tek elden yönetilmesine yönelik gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- Maden kaynaklarının uluslararası standartlarda aranarak ekonomiye kazandırılması, arama ve üretimde sürdürülebilir madencilik politikalarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
- Sorumlu madencilik ilkeleri çerçevesinde belirlenen stratejik ve kritik minerallerin arama, üretim ve zenginleştirme çalışmaları artırılabilecektir.
- Maden arama faaliyetleri mevzuatta kamu yararına faaliyet olarak tanımlanacak ve madenlerin işletilmesinin türlerine, niteliklerine ve sürdürülebilirlik ilkelerine göre detaylı olarak ele alındığı yatırım güvencesini artıracak yeni bir temel düzenleme hazırlanacaktır.
- Yerli kömür ve temiz kömür teknolojilerinin geliştirilmesi ile ekonomik değeri yüksek ürünlerin elde edilmesine yönelik Ar-Ge faaliyetleri sürdürülecektir.
- Potansiyeli yüksek jeotermal kaynakların aranmasına yönelik sondaj çalışmaları sürdürülerek yeni kaynaklar ekonomiye kazandırılacak.
- Enerjide dışa bağımlılığı azaltmak amacıyla petrol ve doğalgaz arama ve üretim faaliyetleri hızlandırılarak sürdürülecek.
- Yurtdışında milli petrol şirketinin enerji alanında farklı ortaklıklarla faaliyette olduğu üretim sahaları ile potansiyel arz eden sahalar değerlendirilecek.
- Yeşil dönüşüme yönelik finansman imkânları artırılacak, mevcut destek mekanizmaları gözden geçirilecek, sürdürülebilir finans konusundaki kurumsal kapasite artırılarak yeşil finansman ekosistemi geliştirilecek.

Bu maddelerin dışında Orta Vadeli Program'da Öncelikli Reform Alanları maddesinde ise Madencilik Sektöründe Sürdürülebilirlik başlığında 2024 yılının 3. çeyreği hedeflenerek çeşitli düzenlemeler ve kanun ve yönetmeliklerin yer alacağı ifade edilmiştir. Bu kapsamda;

Kanun/İdari Düzenleme: Tüm tabii kaynak yönetim sistemlerinin birbiriyle uyumlu bir kurumsal yapılanmaya kavuşturulmasını teminen bu faaliyetlerin tek elden yönetilmesine yönelik gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Kanun: Maden arama faaliyetleri mevzuatta kamu yararına faaliyet olarak tanımlanacak ve madenlerin işletilmesinin türlerine, niteliklerine ve sürdürülebilirlik ilkelerine göre detaylı olarak ele alındığı yatırım güvencesini artıracak yeni bir temel düzenleme hazırlanacaktır.

Her ne kadar bir ekonomik program olarak lanse edilen Orta Vadeli Program başta madencilik olmak üzere nerede ise tüm sanayi alanlarında farklı bir söylem ve yenilik getirmemektedir. Son yıllarda uygulanan ekonomik faaliyetlerden çok farklı olmayan Orta Vadeli Program madencilik konusunda da özellikle maden ve enerji kaynakları aramaları konusuna yoğunlaştığı görülmektedir.

Madencilik sektörünün gelişmesi için temel ilkeleri bulunmayan, alt yapı hazırlığı olmayan, mevzuatı, finansı ve desteği bulunmayan bir program olduğu görülüyor. Ayrıca bugünlerde gündemde olan madencilik ve çevre konusunda programda en ufak bir değişim bulunmamaktadır. Madencilik stratejisi, desteklenmesi, teknolojisi ve üretimleri konusunda da Orta Vadeli Program herhangi bir ifade bulunmamakta. Orta Vadeli Programda temel yaklaşım arama üzerine yoğunlaşmıştır. Madencilikte nihai ürün eldesi, uç ürün ve madencilik ürünlerinin pazarlanması konusunda bir yaklaşım bulunmamaktadır.

Öncelikli Reform Alanları maddesinde ise Madencilik Sektöründe Sürdürülebilirlik başlığında 2024 yılının 3. çeyreği hedeflenerek madencilikle ilgili kanun ve yönetmeliklerde düzenlemeler yapılacağı ifade edilmekte. Ülkemizde Uzun Mehmet'in taşkömürünü bulmasının ardından yaklaşık 200 yıldır sürdürülen bilimsel madencilik uygulamaları esnasında Dilaver Paşa Nizamnamesi ile başlayan sadece 10 maden kanunu çıkartılmıştır. Bu 10 maden kanununun 4'ü AKP iktidarı döneminde çıkartılmıştır. 22 yıl boyunca da kendi çıkarttıkları 4 maden kanununda da 16 kez değişiklik yapılmıştır. Şimdi Orta Vadeli Program ile yeni bir Maden Kanununun işaretleri verilmektedir.

Günümüzde özellikle enerji açığımızı kapatmak amacı ile ciddi bir oranda taşkömürü dışalımını yapılmaktadır. Maden ithalatımızın % 60'ını taşkömürü oluşturuyor. Yüzde 26'lık bir oranda da demir cevheri ithalatı söz konusu. Dolayısıyla maden dışalımımızın % 86'sını kömür ve demir oluşturmaktadır. Bu konuda Orta Vadeli Programda pas geçilmiştir. Bu iki hammaddenin aranması ve geliştirilmesi varken ETK Bakanlığının ve MTA'nın programında bor madeni araştırmalarına önem verileceği duyurulmaktadır.

Son olarak; ülkemiz madencilik sektöründe son yıllarda yatırımların giderek azalması kamu kurumlarının ve birçok büyük maden işletmesinde mevcut tesislerin yıpranmış ve demode olması nedeniyle teknolojik gerilik söz konusudur. Özellikle iş kazalarını azaltıcı, maliyet düşürücü ve toplam kalite felsefesine uygun nitelikli ürün eldesi amacıyla sektöründeki mevcut işletmelerin teknolojik modernizasyona gereksinimi vardır. Hukuki ve idari denetim yetersizlikleri nedeniyle özellikle küçük ve orta maden işletmelerinde, taşocaklarında çağ dışı üretim yöntemleri uygulanmakta bunun

sonucu olarak işçi ve iş güvenliğine aykırı bu uygulamalar nedeniyle iş kazası ve cevher kayıpları yaşanmaktadır.

Son yıllarda uygulanan yanlış ekonomik politikalarından en fazla zarar gören sektörlerin başında madencilik sektörü gelmektedir. Sanayi sektörleri yerine hizmetler sektörünün genişlemesi, sanayi sektörlerine hammadde sağlayan madencilik sektörünü de zor durumda bırakmıştır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, sadece fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu anlamda, madencilik ve sanayi sektörleri karşılıklı olarak birbirlerini besleyen sektörlerdir. Dolayısıyla, ülke sanayisinin gelişmemesi madencilik sektörünü de olumsuz etkilemekte, bu sektöre yapılabilecek yatırımlar, hızla hizmetler sektörüne kaçmakta ve madencilik sektörünün ülke ekonomisine katkısı giderek düşmektedir.

Türkiye ekonomisinin gelecek 3 yılı için yol haritası olan Orta Vadeli Program 2024-2026 dönemine ilişkin enflasyon, istihdam, büyüme gibi temel makro ekonomik hedeflerin yer aldığı olarak kamuoyuna açıklandı. Buna göre 2023 büyüme beklentisi bir önceki programa göre yüzde 5'ten yüzde 4,4'e çekilmiş, 2024 büyüme hedefi ise yüzde 5,5'ten yüzde 4'e gerilemiş, enflasyon hedeflerinde ise belirgin artış dikkat çekmiştir. Buna göre önceki programda yüzde 24,9 olarak belirlenen 2023 enflasyon tahmini yüzde 65'e çıkarılmış, 2024 enflasyon tahmini ise yüzde 33 olarak belirlenmiştir.

Bu kadar yüksek bir enflasyon ortamında yatırım miktarı çok ve uzun vadeli olan ciddi bir finansman desteğine ihtiyaç duyan ve son derece riskli bir sektör olan madencilik için yatırım yapılması oldukça zor olmaktadır. Uluslararası fiyat dalgalanmalarına çok hassas olan madencilik sektöründe özellikle küçük ve orta işletmeler için faaliyetlerin sürekli kılınması amacıyla ve yeni yatırımlara kaynak verilmesi doğrultusunda, ülkemiz madenciliğinin desteklenmesi gerekmektedir. Tüm bu risklere karşın hükümetin açıkladığı Orta Vadeli Program madencilik için yeni bir çözüm ya da geleceğe yönelik farklı bir yaklaşım getirmemiştir.

Nadir AVŞAROĞLU
Maden Mühendisi
Eylül - 2023